

The mediating role of self-concept in relation between attachment to parents and peers with prosocial behaviors

T. Mohammadi¹ & S. Saber^{2*}

1. Ph.D. Student in Educational Psychology, Roodehen Branch, Islamic Azad University, Roodehen, Iran
- 2*. Assistant Professor, Department of Psychology, Roodehen Branch, Islamic Azad University, Roodehen, Iran

Abstract

Aim: The purpose of this study was to determine the mediating role of self-concept in the relation between attachment to parents and peers with prosocial behaviors. **Method:** The research method was descriptive-correlational and the statistical population of the study included all the first grade female students of the seven to ninth grades of the schools in one and two regions of Hamedan to 21690, among them two-step random sampling according to recommendation of Mishel 1993, the ratio of 10 to 20 subjects per observed variable and Guadagnoli & Velicer (1998), a minimum of 450 people and considering the probability of a sample loss, 570 people among the schools in Shahed 1, Shahed 2, Forough School and Fatemeh Al-Zahra School, two schools from each district and from each school 4 classes were selected. The study tool was the inventory of parent and peer attachment by Armsden & Greenberg (1987), self-concept questionnaire by Sarswat 1984 and prosocial personality battery by Penner, Fritzsche, Craiger, & Freifeld (1995). After exclusion of 48 distortion questionnaires and 2 outlier data, data were analyzed using structural equation modeling method. **Results:** In this study, the indirect path coefficient of attachment to the peers with prosocial behaviors ($\beta = 0.064$, $P = 0.001$), attachment to the father with prosocial behaviors ($\beta = 0.033$, $P = 0.018$) and attachment to the mother with prosocial behaviors ($\beta = 0.022$, $P = 0.073$) were positive and significant. **Conclusion:** It is suggested to reducing the antisocial behaviors in schools and increasing prosocial behaviors on improving the self-concept of adolescents and restoring their attachment to parents and peers be focused.

Keywords: attachment, parents, peers, prosocial behaviors, self-concept

Citation: Mohammadi, T., & Saber, S. (2018). The mediating role of self-concept in relation between attachment to parents and peers with prosocial behaviors. *Quarterly of Applied Psychology*, 12(3): 396-417.

نقش واسطه‌ای خودپنداره در رابطه بین دلبستگی به والدین و همسالان با رفتارهای جامعه پسند

طیبه محمدی^۱ و سوسن صابر^{۲*}

۱. دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

۲.* استادیار گروه روان‌شناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

چکیده

هدف: هدف پژوهش تعیین نقش واسطه‌ای خودپنداره در رابطه بین دلبستگی به والدین و همسالان با رفتارهای جامعه پسند بود. روش: روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی و جامعه آماری شامل تمام دانش‌آموزان دختر متوسطه اول پایه‌های هفتم تا نهم مدارس نواحی یک و دو شهرستان همدان به تعداد ۲۱۶۹۰ بود. میشل ۱۹۹۳، نسبت ۱۰ تا ۲۰ آزمودنی به ازای هر متغیر مشاهده شده و گادگنولی و ولیسر (۱۹۹۸) نیز در پژوهش با رویکرد الگویابی و تحلیل مسیر، نمونه‌ای با حجم ۳۰۰ تا ۴۵۰ نفر را ضروری می‌دانند. بنابراین در این پژوهش با در نظر گرفتن احتمال ریزش نمونه ۵۷۰ نفر، به روش نمونه برداری تصادفی دو مرحله‌ای به این صورت که از هر ناحیه ۲ مدرسه به نام مدرسه شاهد ۱ و ۲ و مدرسه فروغ و فاطمه الزهرا و از هر مدرسه ۴ کلاس انتخاب شد. ابزار پژوهش پرسشنامه دلبستگی به والدین و همسالان آرمسدن و گرینبرگ (۱۹۸۷)، پرسشنامه خودپنداره ساراسوت ۱۹۸۴ و مجموعه شخصیت جامعه پسند پتر، فریتشر، کریگر و فرایفلد (۱۹۹۵) بود. پس از حذف ۴۸ پرسشنامه مخدوش و ۲ داده پرت، داده‌ها با استفاده از روش الگویابی معادله‌های ساختاری تحلیل شد. یافته‌ها: نتایج نشان داد که ضریب مسیر غیرمستقیم دلبستگی به همسالان با رفتارهای جامعه پسند ($P=0/001$ ، $\beta=0/064$)، دلبستگی به پدر با رفتارهای جامعه پسند ($P=0/033$ ، $\beta=0/018$) و دلبستگی به مادر با رفتارهای جامعه پسند ($P=0/037$ ، $\beta=0/022$) مثبت و معنادار است. نتیجه‌گیری: پیشنهاد می‌شود برای کاهش رفتارهای ضداجتماعی و افزایش رفتارهای جامعه پسند در مدارس، برنامه‌هایی جهت ارتقای خودپنداره نوجوانان و ترمیم دلبستگی آن‌ها با والدین و همسالان تدوین شود.

کلید واژه‌ها: جامعه پسند، خودپنداره، دلبستگی، والدین، همسالان

استناد به این مقاله: محمدی، طیبه، و صابر، سوسن. (۱۳۹۷). نقش واسطه‌ای خودپنداره در رابطه بین دلبستگی به والدین و همسالان با رفتارهای جامعه‌پسند. فصلنامه روان‌شناسی کاربردی، ۱۲(۳) (پیاپی ۴۷): ۳۹۶-۴۱۷.

دریافت مقاله: ۹۶/۱۲/۰۹
پذیرش مقاله: ۹۷/۰۶/۱۲

نویسنده مسئول:
Saber@riau.ac.ir

مقدمه

رفتارهای جامعه پسند^۱ که از دوران کودکی در نتیجه درک و تجربه انتخاب شکل می‌گیرند؛ طبقه ناهمگونی از رفتارها را شامل می‌شوند که به‌طور کلی، شامل رفتارهای داوطلبانه آگاهانه نظیر مسئولیت‌پذیری، همکاری، کمک‌رسانی، دلداری و معیارهای اخلاقی^۲ است که با هدف سود رساندن به دیگران تعریف شده است. کودکان در دوران پیش از دبستان از ارزیابی جهان برحسب واژه‌های اخلاقی خوب یا بد به‌سمت رفتارهای جامعه پسند یا ضدا اجتماعی حرکت می‌کنند (پائولوس، ۲۰۱۸؛ چرنیاک و کاشنیر، ۲۰۱۸؛ مالتی و دیس، ۲۰۱۸). رفتارهای جامعه پسند رفتارهایی نظیر تاب‌آوری، اجتماع‌پذیری، موفقیت و اعتماد به نفس را در کودکان و نوجوانان افزایش می‌دهد (التانی و سیمار، ۲۰۱۷). رفتارهای بهنجار و نابهنجار در روابط اجتماعی به گونه‌ای عمیق از سبک دلبستگی^۳ اشخاص تأثیر می‌پذیرند (خدابخش، ۱۳۹۱).

نظریه دلبستگی به‌عنوان «دیدگاه رشدی طول عمر^۴» شناخته و پذیرفته شده است و منجر به درک این مطلب شده که چگونه برخی از تجارب عاطفی اولیه بر بهزیستی هیجانی و جسمانی، نه تنها در دوران کودکی بلکه در طول عمر تأثیرگذارند (سابل، ۲۰۰۸). طبق نظریه دلبستگی تعامل-های اولیه والد-کودک به گسترش بازنمایی‌های شناختی یا «الگوهای مؤثر درونی^۵» در مورد خود و دیگران به‌عنوان راهنما برای رفتارهای خود و انتظار از دیگران در روابط نزدیک کمک می‌کند (مارکاند-ریلی، ۲۰۱۲) و الگوهای بین‌فردی مشترک، سبک‌های تنظیم عواطف و تجربه «خود» را در رابطه با دیگران شکل می‌دهد (تاسکا، ۲۰۱۴). دلبستگی به‌عنوان پیوند عاطفی عمیق با والدین یا همسالان تعریف شده است (یانگ، زو، چن، سانگ و وانگ، ۲۰۱۶). گذار از دوران کودکی به اوایل نوجوانی منجر به تغییر قابل ملاحظه‌ای از نیازهای اجتماعی کودکان می‌شود؛ زیرا آن‌ها اکنون از مراقبان خودشان مستقل هستند و برای حمایت اجتماعی به همسالان روی می‌آورند. همسالان به منبع اصلی صمیمیت تبدیل می‌شوند و از ارائه دهنده‌های اصلی حمایت اجتماعی و عاطفی هستند و گاهی به‌عنوان چهره دلبستگی عمل می‌کنند (چارالامپوس، دیمتریو، تریچا، لوانو، جئورجیو و همکاران، ۲۰۱۸).

پادرس، میکولینسر، دکل و شاور (۲۰۱۴)؛ پان، زانگ، لیو، ران و تنگ (۲۰۱۶) و مالینکروت، مکنت، سلی، بیرکس، تسای و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهش‌های خود نشان دادند؛ دلبستگی ایمن با احساس و رفتارهای جامعه پسند نسبت به افراد نیازمند همبسته است. شاور، میکولینسر

-
1. prosocial behavior
  2. moral Criteria
  3. attachment
  4. lifespan developmental theory
  5. internal working models

و کسیدی (۲۰۱۸) پیشنهاد کردند؛ بین نایمینی دلبستگی و رفتارهای جامعه پسند همبستگی منفی وجود دارد؛ به این صورت که دلبستگی اجتنابی با نگرانی‌های همدلانه کمتر، تمایل کمتر به کمک به فرد آشفته حال و پریشان و اشتیاق کمتر برای مسئولیت‌پذیری نسبت به رفاه دیگران همبسته است؛ درحالی که دلبستگی اضطرابی با پریشانی و ناراحتی شدید هنگام مشاهده مشکلات دیگران همبسته است. نی، لی و وازسونبی (۲۰۱۶) در پژوهشی نشان دادند؛ خودکنترلی میانجیگر رابطه دلبستگی به مادر و پدر و رفتارهای جامعه پسند است.

طبق نظریه دلبستگی، «الگوهای مؤثر درونی» بر روابط با افراد مهم و شکل‌گیری «خود» و چگونگی تجربه جهان در بزرگسالی تأثیرگذارند (توماسن و جاکو، ۲۰۱۷). «خود» عبارت است از مجموعه ویژگی‌هایی که تفاوت فرد از دیگران یا شباهت وی را به دیگران موجب می‌شود. مطالعه «خود» سه بُعد دارد: (۱) خودپنداره که به باورهای شخصی درباره خود مربوط می‌شود؛ (۲) عزت نفس یا ارزیابی شخص از ویژگی‌های خود و (۳) معرفی خود یا رفتارهایی که شخص اتخاذ می‌کند تا در دیگران برداشت مشخصی را ایجاد کند (بدار، دزیل، و لامارش، ۲۰۱۲).

از آنجایی که خانواده شبکه‌ای از ارتباط‌ها است که در آن والدین و کودکان در فرایندی دوسویه با هم در تعامل‌اند؛ لذا در این مجموعه، طرفین قادرند تأثیرهای بس شگرفی بر یکدیگر داشته باشند (دانش، نیکومنش، سلیمی نیا، سابقی و شمشیری، ۱۳۹۳). خانواده اولین و مهم‌ترین نظام اجتماعی است که بر شکل‌گیری خودپنداره و عزت نفس مؤثر است. در واقع تعامل‌های اولیه بین والد-فرزند پایه و اساسی را برای رشد حس ارزشمندی خود در اوایل کودکی دارد. از واسط کودکی تا نوجوانی دو تحول شناختی منجر به تأثیرهای بین‌فردی همسالان بر خودپنداره و عزت نفس نوجوانان می‌شود. بهبود مهارت‌های دیدگاه‌پذیری، آگاهی نوجوانان را از ارزیابی دیگران ارتقا می‌بخشد. توانایی نوجوانان برای تشکیل مفاهیم انتزاعی منجر به خودارزیابی‌های کلی‌تر در عوض خودارزیابی‌های غیرانتزاعی‌تر و جزئی‌تر و خودپنداره می‌شود (گارس و روگیئری، ۲۰۱۳). تجربیات مداوم با مراقبت‌کننده در دسترس و با پاسخگویی حساس به پریشانی کودک الگوهای ایمن را از روابط شکل می‌دهد که حس خود ارزشمندی و دیگر ارزشمندی را در برمی‌گیرد (استرن و کسیدی، ۲۰۱۸). زمانی که فرد الگوی مؤثر ایمن را تشکیل می‌دهد؛ بازنمایی‌های درونی مثبتی را از خود در زمینه دلبستگی اتخاذ می‌کند که انگاره‌های دلبستگی‌اش را به لحاظ روان‌شناختی در دسترس و پاسخگو در نظر می‌گیرد و حس مثبتی را از خود و دیگران گسترش می‌دهد؛ بنابراین ایمنی دلبستگی منجر به خودپنداره مثبت و ادراک محیط اجتماعی به‌عنوان محیطی پایدار و قابل اعتماد می‌شود (گارس و روگیئری، ۲۰۱۳).

دوره نوجوانی، دورانی کلیدی برای رشد و تحول اجتماعی است؛ زیرا که نوجوانان از والدین خود استقلال پیدا می‌کنند؛ زمان بیشتری را با همسالان خود می‌گذرانند و همسالان به منبع مهمی

برای اثرپذیری تبدیل می‌شوند. نفوذ اجتماعی زمانی رخ می‌دهد که افکار و رفتارهای فرد تحت تأثیر دیگران قرار بگیرد. رشد فرایندهای شناختی و عاطفی نیز منجر به مهارت و انعطاف‌پذیری بیشتری در دیدگاه پذیرش آن‌ها می‌شود و در پایان انتظار می‌رود که افراد از نقش و سرمایه اجتماعی و رفتارهای جامعه پسند بالاتری برخوردار باشند (فولکس، لیونگ، فوهرمن، کنول و بلکمور، ۲۰۱۸؛ ون دن بوس، کران، میوویس و گوروگلو، ۲۰۱۸). پذیرش و دل بستگی به همسالان برای نوجوانان اطمینان و حس ایمنی را فراهم می‌آورد که منجر به سطوح بالاتر خودپنداره در آن‌ها می‌شود (اهن و لی، ۲۰۱۶). یو، هائو و شی (۲۰۱۸) پیشنهاد کردند؛ حسادت مانع از رفتارهای جامعه پسند در نوجوانان با عزت نفس بالا نمی‌شود؛ زیرا افرادی که عزت نفس بالایی دارند؛ از توانایی ذهنی بیشتری نیز برای حل تعارض‌ها برخوردارند.

در میان اعضای جامعه، کودک و نوجوان به‌عنوان فردی که دارای حساسیت و احساس‌های طبیعی و ویژگی‌های شناختی برای یادگیری است؛ به نظارت بعد از مراقبت شخصی نیاز دارد. پیشرفت هر جامعه فقط با رشد کودکان آن جامعه یعنی کودکانی که از لحاظ جسمانی، روانی و اجتماعی قوی هستند؛ امکان‌پذیر است (کمالی ایگلی و ابوالمعالی الحسینی، ۱۳۹۵). انسان‌ها به‌عنوان موجودات اجتماعی، روابط بین‌فردی خود را با دیگران در گستره وسیعی حفظ می‌کنند. در چنین فرایندی احتمال بروز تعارض‌های بین‌فردی بالا است. در مرحله نوجوانی، نیاز به تعادل هیجانی، روانی و عاطفی، برقراری روابط هنجارمند و جامعه پسند با اطرافیان و کسب مهارت‌های اجتماعی از نیازهای بسیار مهم نوجوان است. در همین راستا یکی از مسائل مهم که والدین، معلمان و متخصصان با آن مواجه‌اند؛ علل بروز رفتار جامعه پسند در کودکان و نوجوانان است. شناسایی علل بروز رفتارهای یکسان در افراد متفاوت یا حتی در یک فرد در زمان‌های مختلف که به دلایل متفاوت صورت می‌گیرد؛ کاری دشوار است (گراوند و منشتی، ۱۳۹۴) و بر اهمیت و ضرورت پژوهش حاضر می‌افزاید. از این‌رو، پژوهش حاضر انجام شد تا به سوال‌های زیر پاسخ دهد.

۱. آیا خودپنداره رابطه بین دل بستگی به مادر و رفتارهای جامعه پسند را واسطه‌گری می‌کند؟
۲. آیا خودپنداره رابطه بین دل بستگی به پدر و رفتارهای جامعه پسند را واسطه‌گری می‌کند؟
۳. آیا خودپنداره رابطه بین دل بستگی به همسالان و رفتارهای جامعه پسند را واسطه‌گری می‌کند؟

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی و جامعه آماری شامل تمام دانش‌آموزان دختر متوسطه اول پایه‌های هفتم تا نهم مدارس نواحی یک و دو شهرستان همدان به تعداد ۲۱۶۹۰ بود.

استیونس^۱ (۱۹۹۶)؛ نقل از مایرز، گامست و گوارینو، ۲۰۰۶) نسبت ۱۵ آزمودنی به ازای هر متغیر مشاهده شده و میشل^۲ (۱۹۹۳)؛ نقل از مایرز و همکاران، ۲۰۰۶) نسبت ۱۰ تا ۲۰ آزمودنی به ازای هر متغیر مشاهده شده را توصیه می‌کنند. گاداگنولی و ولیسر نیز (۱۹۹۸) پیشنهاد می‌کنند؛ در پژوهش با رویکرد الگویابی و تحلیل مسیر، نمونه‌ای با حجم ۳۰۰ تا ۴۵۰ نفر ضروری است. بنابراین در این پژوهش با در نظر گرفتن احتمال ریزش نمونه، به روش تصادفی دو مرحله‌ای از هر ناحیه دو مدرسه و از هر مدرسه ۴ کلاس و ۵۷۰ نفر از میان دانش‌آموزان مدارس شاهد ۱ و ۲، مدرسه فروغ و مدرسه فاطمه الزهرا انتخاب شد. از میان کلاس‌ها دانش‌آموزان ۶ کلاس در پایه هفتم، ۵ کلاس در پایه هشتم و ۵ کلاس در پایه نهم بودند. معیارهای ورود به پژوهش شامل زندگی مشترک با هر دو والد از زمان کودکی تا زمان حال، روابط صمیمانه با حداقل دو نفر از همکلاسی‌ها یا هم مدرسه‌ای‌ها و معیارهای خروج از پژوهش شامل معلولیت‌ها و بیماری‌های جسمانی مزمن، بیماری‌های شدید روانی، دریافت روان‌درمانی یا دارو در طول سال گذشته بود.

ابزار پژوهش

۱. پرسشنامه دلبستگی به والدین و همسالان^۳. این ابزار ۷۵ گویه‌ای توسط آرمسدن و گرینبرگ (۱۹۸۷) در مورد ماهیت احساسات نوجوان نسبت به چهره‌های دلبستگی، تدوین و توسط گولن و رابینسن (۲۰۰۵) تجدید نظر شد و دارای ۳ خرده مقیاس است. خرده مقیاس دلبستگی به مادر با گویه‌های ۱ تا ۲۵، دلبستگی به پدر با گویه‌های ۲۶ تا ۵۰ و دلبستگی به همسالان با گویه‌های ۵۱ تا ۷۵ در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از تقریباً همیشه یا همیشه درست = ۵ تا تقریباً هیچ‌گاه یا هیچ‌گاه درست = ۱ ارزیابی می‌شود. آرمسدن و گرینبرگ (۱۹۸۷) و گولن و رابینسن (۲۰۰۵) برای این ابزار ضرایب آلفای کرونباخ را در دامنه‌ای از ۰/۸۶ تا ۰/۶۶ و همبستگی این ابزار را با پرسشنامه پیوند والدینی^۴ پارکر، توپلینگ و براون^۵ ۱۹۷۹ رضایت‌بخش گزارش کردند. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس‌های دلبستگی به مادر، دلبستگی به پدر و دلبستگی به همسالان به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۷۱ و ۰/۷۶ به دست آمد.

۲. پرسشنامه خودپنداره^۶. این ابزار ۴۸ گویه‌ای توسط ساراسوت (۱۹۸۴)؛ نقل از ساراسوت (۱۹۹۹) ساخته شده و دارای ۶ خرده مقیاس است. خرده مقیاس خودپنداره جسمانی با گویه‌های

1. Stevens
2. Mishel
3. Inventory of Parent and Peer Attachment
4. parental bonding inventory
5. Parker, Tupling & Brown
6. Self-Concept Questionnaire

۲، ۳، ۹، ۲۰، ۲۲، ۲۷، ۲۹ و ۳۱، اجتماعی با گویه‌های ۱، ۸، ۲۱، ۳۷، ۴۰، ۴۳، ۴۶ و ۴۸، خلق و خو با گویه‌های ۴، ۱۰، ۱۴، ۱۶، ۱۹، ۲۳، ۲۴ و ۲۸، آموزشی با گویه‌های ۵، ۱۳، ۱۵، ۱۷، ۲۵، ۲۶، ۳۰ و ۳۲، اخلاقی با گویه‌های ۶، ۳۴، ۳۵، ۴۱، ۴۲، ۴۴، ۴۵ و ۴۷ و عقلانی با گویه‌های ۷، ۱۱، ۱۲، ۱۸، ۳۳، ۳۶، ۳۸ و ۳۹ در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از هرگز = ۱ تا همیشه = ۵ ارزیابی می‌شود. ساراسوت (۱۹۸۴؛ نقل از ساراسوت، ۱۹۹۹) برای این ابزار ضریب بازآزمایی ۰/۹۱ و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ تا ۰/۶۷ و روایی رضایت بخشی را گزارش کرده است. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس‌های خودپنداره جسمانی، اجتماعی، خلق و خو، آموزشی، اخلاقی و عقلانی به ترتیب ۰/۶۵، ۰/۷۰، ۰/۶۳، ۰/۶۵، ۰/۷۱ و ۰/۶۸ به دست آمد.

۳. مجموعه شخصیت جامعه پسند. این ابزار ۳۰ گویه‌ای توسط پندر، فریتشر، کریگر و فرایفلد (۱۹۹۵) ساخته و توسط پندر (۲۰۰۲) تجدیدنظر شده و دارای ۴ خرده مقیاس است. خرده مقیاس استدلال اخلاقی با گویه‌های ۲۰ تا ۲۵، مسئولیت اجتماعی با گویه‌های ۱ تا ۷، همدلی با گویه‌های ۸ تا ۱۹ و نوع دوستی با گویه‌های ۲۶ تا ۳۰ در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از کاملاً موافقم = ۵ تا کاملاً مخالفم = ۱ ارزیابی می‌شود. باجلان (۱۳۹۰)، نقل از صفاری نیا، تدریس تبریزی، محتشمی و حسن زاده، (۱۳۹۰) برای این ابزار ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۹ و همبستگی آن را با پرسشنامه پنج عاملی نئو ۰/۴۶ گزارش کرد. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس‌های استدلال اخلاقی، مسئولیت اجتماعی و نوع دوستی به ترتیب ۰/۶۷، ۰/۷۰ و ۰/۶۷ به دست آمد.

شیوه اجرا. پس از مراجعه به مدارس، فهرست کلاس‌ها از دفاتر مدارس تهیه و کلاس‌ها انتخاب و از معلمان برای ورود به کلاس‌ها کسب اجازه شد. سپس توضیح مختصری درباره اهداف و نحوه تکمیل پرسشنامه‌ها به دانش‌آموزان ارائه و دانش‌آموزان هر کلاس به صورت گروهی با رعایت نظم و سکوت در داخل کلاس با حضور معلم به دلیل آشنایی بیشتر معلم با دانش‌آموزان پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند. در این پژوهش ملاحظات اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد. پس از حذف ۴۸ پرسشنامه مخدوش و ۲ داده پرت، داده‌های ۵۲۰ دانش‌آموز با استفاده از روش الگویابی معادله‌های ساختاری تحلیل شد. در الگوی اندازه‌گیری پژوهش حاضر دو متغیر مکتون خودپنداره و رفتارهای جامعه پسند وجود داشت. متغیر مکتون خودپنداره به واسطه خودپنداره‌های اجتماعی، جسمانی، آموزشی، خلق و خو، اخلاقی و عقلانی و متغیر مکتون رفتارهای جامعه پسند به واسطه مسئولیت اجتماعی، استدلال اخلاقی و کمک رسانی سنجیده می‌شد. در الگوی ساختاری پژوهش چنین فرض شد که دلبستگی به والدین و همسالان

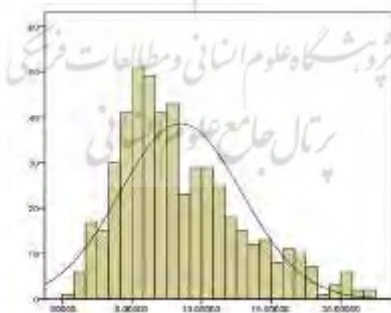
1. Prosocial Personality Battery
2. NEO five-factor inventory

نقش واسطه‌ای خودپنداره در رابطه بین دلبستگی به والدین و ...

هم مستقیم و هم به واسطه خودپنداره، رفتارهای جامعه پسند را پیش بینی می‌کند. برای بررسی الگوهای اندازه‌گیری و ساختاری پژوهش از روش تحلیل عاملی تأییدی و نرم افزار آموس هفت و برآورد بیشینه احتمال استفاده شد.

یافته‌ها

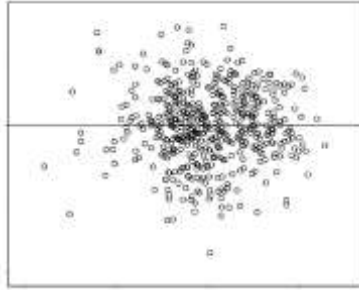
در پژوهش حاضر ۱۴۷ نفر (۲۸/۳ درصد) ۱۴ سال، ۱۶۶ نفر (۳۱/۹ درصد) ۱۵ سال و ۲۰۷ نفر (۳۹/۸ درصد) ۱۶ سال داشتند. میانگین و انحراف معیار سن پدر شرکت‌کننده‌ها به ترتیب ۴۸/۱۳ و ۷/۶۰ و میانگین و انحراف معیار سن مادر آن‌ها به ترتیب ۴۲/۴۴ و ۷/۴۳ بود. پدر ۴۸ نفر (۸/۸ درصد) از شرکت‌کننده‌ها و مادر ۷۶ نفر (۱۴/۶ درصد) از دانش‌آموزان بی‌سواد بود. میزان تحصیلات پدر ۱۰۴ نفر (۲۰ درصد) زیر دیپلم، ۶۴ نفر (۱۲/۳ درصد) دیپلم، ۷۷ نفر (۱۴/۸ درصد) کاردانی، ۱۱۶ نفر (۲۲/۳ درصد) کارشناسی، ۶۴ نفر (۱۲/۳ درصد) کارشناسی ارشد و ۴۹ نفر (۹/۴ درصد) دکتری بود. میزان تحصیلات مادر ۱۱۴ نفر (۲۱/۹ درصد) زیر دیپلم، ۸۱ نفر (۱۵/۶ درصد) دیپلم، ۵۴ نفر (۱۰/۴ درصد) کاردانی، ۱۲۷ نفر (۲۴/۴ درصد) کارشناسی، ۳۰ نفر (۵/۸ درصد) کارشناسی ارشد و ۳۸ نفر (۷/۳ درصد) دکتری بود. پدر ۵۰۷ نفر (۹۷/۵ درصد) از این دانش‌آموزان شاغل و پدر ۱۳ نفر (۲/۵ درصد) از آن‌ها بیکار و مادر ۲۷۹ نفر (۵۳/۶۵ درصد) از این دانش‌آموزان شاغل و مادر ۲۴۱ نفر (۴۶/۳۵ درصد) از آن‌ها خانه‌دار بودند. از میان ۵۰۷ نفر پدران شاغل ۲۴۹ نفر (۴۹/۱۱ درصد) شغل دولتی و ۲۵۸ نفر (۵۰/۸۸ درصد) شغل آزاد داشتند. از میان ۲۷۹ نفر مادران شاغل ۱۷۷ نفر (۶۳/۴۴ درصد) شغل دولتی و ۱۰۲ نفر (۳۶/۵۵ درصد) شغل آزاد داشتند.

شکل ۱. نمودار هیستوگرام مربوط به توزیع داده‌های فاصله مه‌الانویسی

در شکل ۱ بررسی شکل توزیع داده‌های فاصله مه‌لنو‌بایس، به‌ویژه نمودار هیستوگرام نشان داد که مفروضه طبیعی بودن توزیع چند متغیری با ترکیب متغیرهای پیش‌بین در تبیین متغیر ملاک برقرار است.

شکل ۲. نمودار پراکندگی واریانس‌های استاندارد شده خطاها

در شکل ۲ ارزیابی نمودار پراکندگی واریانس‌های استاندارد شده خطاها و ماتریس‌های نمودار پراکندگی نشان داد که مفروضه‌های همگنی واریانس‌ها و خطی بودن روابط در بین متغیرهای پژوهش حاضر برقرار است.

جدول ۱. میانگین، انحراف معیار، چولگی، کشیدگی، ضریب تحمل و تورم واریانس ابعاد

دل‌بستگی، خودپنداره و رفتارهای جامعه پسند

متغیرهای پژوهش	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	ضریب تحمل	تورم واریانس
دل‌بستگی به مادر	۸۷/۴۵	۱۳/۳۳	-۰/۵۳۳	۰/۷۷۶	۰/۶۳	۱/۵۸۸
دل‌بستگی به پدر	۸۶/۵۹	۱۱/۵۹	-۰/۲۰۷	۰/۷۷۶	۰/۶۸۱	۱/۴۶۹
دل‌بستگی به همسالان	۸۸/۹۵	۱۱/۴۸	-۰/۰۰۲	-۰/۰۰۷	۰/۶۲۷	۱/۵۶۹
خودپنداره اجتماعی	۲۶/۷۳	۳/۵۴	-۰/۵۲۶	۰/۷۷۱	۰/۶۴۱	۱/۵۵۹
خودپنداره جسمانی	۲۹/۲۸	۴/۳۹	-۰/۲۶۴	-۰/۱۰۴	۰/۵۷۸	۱/۷۲۹
خودپنداره خلق و خو	۲۹/۷۳	۴/۰۸	-۰/۴۸۵	۰/۱۹۴	۰/۶۳۰	۱/۵۸۸
خودپنداره آموزشی	۲۹/۷۹	۴/۲۲	-۰/۳۷۵	۰/۰۴۳	۰/۶۰۴	۱/۶۵۶
خودپنداره اخلاقی	۳۰/۳۲	۴/۱۹	۰/۵۱۷	۱۴/۱۴	۰/۶۹۸	۱/۴۳۲
خودپنداره عقلانی	۲۵/۲۸	۳/۷۹	-۰/۲۲۶	۰/۳۹۵	۰/۶۴۸	۱/۵۴۴
جامعه‌پسند: مسئولیت اجتماعی	۲۴/۰۵	۴/۹۲	-۰/۱۴۷	۰/۳۰۵	متغیر ملاک	متغیر ملاک
جامعه‌پسند: استدلال اخلاقی	۲۲/۹۳	۴/۲۰	-۰/۶۶۸	۰/۰۸۹	متغیر ملاک	متغیر ملاک
جامعه‌پسند: نوع دوستی	۲۹/۴۸	۴/۵۳	۰/۱۶۶	۰/۵۲۶	متغیر ملاک	متغیر ملاک

جدول ۱ نشان می‌دهد که مقادیر کشیدگی و چولگی هیچ‌یک از متغیرها خارج از محدوده ± ۲ نیست؛ بنابراین نتیجه‌گیری شد که توزیع داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش طبیعی است. همچنین با توجه به اینکه مقادیر ضریب تحمل هیچ‌یک از متغیرهای پیش‌بین کمتر از ۰/۱ و

نقش واسطه‌ای خودپنداره در رابطه بین دلبستگی به والدین و ...

مقادیر عامل تورم واریانس بالاتر از ۱۰ نیست؛ چنین نتیجه‌گیری شد که مفروضه هم‌خطی بودن در بین داده‌ها رعایت شده است.

جدول ۲. ماتریس همبستگی ابعاد دلبستگی، خودپنداره و رفتارهای جامعه پسند

متغیرها	دلبستگی به مادر	دلبستگی به پدر	دلبستگی همسالان	دلبستگی به اجتماعی	اجتماعی جسمانی	خلق و خو
دلبستگی به مادر	-					
دلبستگی به پدر	۰/۴۹۳**	-				
دلبستگی به همسالان	۰/۴۸۴**	۰/۴۴۲**	-			
خودپنداره اجتماعی	۰/۲۱۰**	۰/۱۹۳**	۰/۳۳۱**	-		
خودپنداره جسمانی	۰/۲۴۵**	۰/۲۱۹**	۰/۳۴۰**	۰/۳۹۵**	-	
خودپنداره خلق و خو	۰/۱۸۹**	۰/۱۹۵**	۰/۲۲۵**	۰/۳۶۳**	۰/۴۹۹**	-
خودپنداره آموزشی	۰/۱۶۶**	۰/۲۴۲**	۰/۱۷۷**	۰/۴۰۳**	۰/۵۱۰**	۰/۴۷۷**
خودپنداره اخلاقی	۰/۱۸۸**	۰/۱۹۵**	۰/۲۵۴**	۰/۴۷۶**	۰/۳۷۱**	۰/۲۹۱**
خودپنداره عقلانی	۰/۲۱۵**	۰/۲۱۷**	۰/۲۴۵**	۰/۴۰۶**	۰/۴۳۸**	۰/۴۶۵**
جامعه پسند: مسئولیت اجتماعی	۰/۳۵۲**	۰/۳۷۴**	۰/۳۸۶**	۰/۱۴۹**	۰/۲۴۸**	۰/۲۱۹**
جامعه پسند: استدلال اخلاقی	۰/۳۶۸**	۰/۳۹۰**	۰/۳۸۳**	۰/۲۳۱**	۰/۲۱۳**	۰/۱۶۳**
جامعه پسند: نوع دوستی	۰/۳۷۹**	۰/۳۶۲**	۰/۴۴۹**	۰/۲۷۰**	۰/۲۸۴**	۰/۲۲۷**

ادامه جدول ۲. ماتریس همبستگی ابعاد دلبستگی، خودپنداره و رفتارهای جامعه پسند

نوع دوستی	آموزشی	اخلاقی	عقلانی	اجتماعی مسئولیت	اجتماعی اخلاقی	استدلال اخلاقی
خودپنداره آموزشی	-					
خودپنداره اخلاقی	۰/۳۹۳**	-				
خودپنداره عقلانی	۰/۴۱۵**	۰/۳۵۴**	-			
جامعه پسند: مسئولیت اجتماعی	۰/۱۴۸**	۰/۱۲۶**	۰/۲۹۸**	-		
جامعه پسند: استدلال اخلاقی	۰/۲۲۸**	۰/۲۰۲**	۰/۱۳۳**	۰/۲۹۶**	-	
جامعه پسند: نوع دوستی	۰/۲۲۵**	۰/۲۳۰**	۰/۲۳۵**	۰/۳۱۹**	۰/۵۹۶**	-

* $P < 0.05$ ** $P < 0.01$

جدول ۲ نشان می‌دهد که رابطه رفتارهای جامعه پسند و هر سه مؤلفه آن شامل مسئولیت اجتماعی، استدلال اخلاقی و نوع دوستی با دلبستگی به والدین و همسالان ($P = 0.01$) و همچنین با همه مؤلفه‌های خودپنداره شامل خودپنداره اجتماعی، جسمانی، آموزشی، خلق و خو، اخلاقی و عقلانی مثبت و معنادار است ($P = 0.01$).

جدول ۳. شاخص‌های الگوهای اندازه‌گیری و ساختاری بین دلبستگی به والدین و همسالان، خودپنداره و رفتارهای جامعه‌پسند

شاخص‌های برازندگی	مجدور کا	مجدور کای	مجدورات	میانگین	ریشه خطای	ب. ر.ا	ب. ر.ا	ت.ب. ر.ا	ت.ب. ر.ا	ت.ب. ر.ا	ت.ب. ر.ا
الگوی اندازه‌گیری	۱۰۵/۱۳**	۴/۰۴۴	۰/۰۷۷	۰/۰۶۷	۰/۹۵۴	۰/۹۲۰	۰/۹۲۴				
الگوی ساختاری	۱۵۵/۱۴	۴/۲۴۲	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۹۵۱	۰/۹۱۸	۰/۹۴۲				

**P<۰/۰۵ *P<۰/۰۱

جدول ۲ نشان می‌دهد؛ الگوی اندازه‌گیری و ساختاری پژوهش برازش قابل قبول با داده‌های گردآوری شده دارند.

جدول ۳. پارامترهای الگوی اندازه‌گیری پژوهش در تحلیل عاملی تأییدی

نسبت بحرانی	خطای استاندارد	بار عاملی استاندارد β	بار عاملی نشده	خودپنداره اجتماعی
		۰/۵۹۲	۱	خودپنداره جسمانی
۱۱/۳۲۱**	۰/۱۲۲	۰/۶۹۲	۱/۳۸۱	خودپنداره خلق و خو
۹/۷۲۳**	۰/۱۱۹	۰/۵۵۱	۱/۱۵۷	خودپنداره آموزشی
۱۱/۳۸۲**	۰/۱۱۸	۰/۶۹۹	۱/۳۳۹	خودپنداره اخلاقی
۱۰/۰۱۸**	۰/۱۰۹	۰/۵۷۴	۱/۰۹۳	خودپنداره عقلانی
۱۰/۰۸۲**	۰/۱۱۱	۰/۵۷۹	۱/۱۱۸	جامعه‌پسند: مسئولیت اجتماعی
		۰/۳۹۶	۱	جامعه‌پسند: استدلال اخلاقی
۶/۸۸۸**	۰/۲۳۰	۰/۶۴۴	۱/۵۸۵	جامعه‌پسند: نوع دوستی
۶/۷۷۴**	۰/۲۸۷	۰/۷۴۲	۱/۸۸۳	

**P<۰/۰۵ *P<۰/۰۱

نکته: بارهای عاملی استاندارد نشده مربوط به دوم نشانگر خودپنداره اجتماعی و مسئولیت اجتماعی با عدد ۱ ثبت شده و بنابراین خطای استاندارد و نسبت بحرانی آن‌ها محاسبه نشده است.

جدول ۳ نشان می‌دهد که پایین‌ترین بار عاملی الگوی اندازه‌گیری متعلق به نشانگر مسئولیت اجتماعی ($P=۰/۰۰۱$) و بالاترین بار عاملی متعلق به نشانگر کمک رسانی ($P=۰/۰۰۱$) رفتارهای جامعه‌پسند است. با استناد به تاباچینک و فیدل (۲۰۱۳) می‌توان گفت در الگوی اندازه‌گیری پژوهش حاضر، همه نشانگرها از قابلیت لازم برای اندازه‌گیری متغیرهای مکنون برخوردارند.

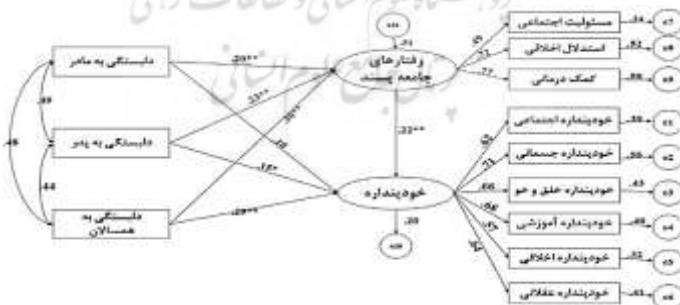
1. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)
2. Goodness of Fit Index (GFI)
3. Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)
4. Comparative Fit Index (CFI)

جدول ۴. ضرایب مسیر کل و مستقیم بین دلبستگی به والدین و همسالان، خودپنداره و رفتارهای جامعه پسند

S.E	b	مسیرها	
		ضریب مسیر مستقیم	
۰/۲۸۹	۰/۰۱۲	۰/۰۵۴	دلبستگی به همسالان بر خودپنداره
۰/۱۴۸	۰/۰۱۲	۰/۰۲۸	دلبستگی به پدر بر خودپنداره
۰/۰۹۹	۰/۰۰۹	۰/۰۱۶	دلبستگی به مادر بر خودپنداره
۰/۲۲۱**	۰/۰۶۷	۰/۲۴۶	خودپنداره بر رفتارهای جامعه پسند
۰/۳۰۱	۰/۰۱۴	۰/۰۶۳	دلبستگی به همسالان بر رفتارهای جامعه پسند
۰/۲۲۷	۰/۰۱۴	۰/۰۴۷	دلبستگی به پدر بر رفتارهای جامعه پسند
۰/۱۹۸	۰/۰۱۱	۰/۰۳۶	دلبستگی به مادر بر رفتارهای جامعه پسند
		ضریب مسیر غیرمستقیم	
۰/۰۶۴**	۰/۰۰۵	۰/۰۱۳	دلبستگی به همسالان بر رفتارهای جامعه پسند
۰/۰۳۳**	۰/۰۰۴	۰/۰۰۷	دلبستگی به پدر بر رفتارهای جامعه پسند
۰/۰۲۳*	۰/۰۰۳	۰/۰۰۴	دلبستگی به مادر بر رفتارهای جامعه پسند
		ضریب مسیر کل	
۰/۳۶۵**	۰/۰۱۲	۰/۰۷۶	دلبستگی به همسالان بر رفتارهای جامعه پسند
۰/۲۶۰**	۰/۰۱۲	۰/۰۵۴	دلبستگی به پدر بر رفتارهای جامعه پسند
۰/۲۲۰**	۰/۰۰۹	۰/۰۳۹	دلبستگی به مادر بر رفتارهای جامعه پسند

* $P < 0.05$ ** $P < 0.01$

جدول ۴ نشان می‌دهد که ضریب مسیر کل دلبستگی به همسالان، دلبستگی به پدر و دلبستگی به مادر با رفتارهای جامعه پسند، ضریب مسیر مستقیم بین خودپنداره با رفتارهای جامعه پسند و نیز ضریب مسیر غیرمستقیم دلبستگی به همسالان با رفتارهای جامعه پسند همگی مثبت و معنادار است ($P = 0.001$). دلبستگی به پدر با رفتارهای جامعه پسند ($P = 0.018$) و دلبستگی به مادر با رفتارهای جامعه پسند نیز مثبت و معنادار بود ($P = 0.037$).

شکل ۱. الگوی ساختاری رابطه دلبستگی به والدین، همسالان، خودپنداره و رفتارهای جامعه پسند
 شکل ۱ نشان می‌دهد که ۵۱ درصد از تغییرات در نمره‌های رفتارهای جامعه پسند از طریق متغیرهای دلبستگی به مادر، پدر و همسالان و خودپنداره تبیین می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که خودپنداره به صورت مثبت و معنادار رابطه بین دلبستگی به همسالان و دلبستگی به پدر و مادر با رفتارهای جامعه پسند را در نوجوانان میانجیگری می‌کند. یافته‌های حاصل از این پژوهش با یافته‌های پژوهش‌های پادرس و همکاران (۲۰۱۴)؛ پان و همکاران (۲۰۱۶)؛ شاور و همکاران (۲۰۱۹)؛ مالینکرودت و همکاران (۲۰۱۳)؛ نی و همکاران (۲۰۱۶)؛ یو و همکاران (۲۰۱۸) هم راستا است. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت نخستین کسانی که کودک از آن‌ها الگو می‌گیرد و بسیاری از روحیات و رفتارهای او در اثر تماس با آن‌ها به وجود می‌آید؛ والدین هستند. آن‌ها از آن جهت که بسیاری از ویژگی‌ها و صفات را از خود و اجدادشان به کودکان منتقل می‌کنند؛ عامل وراثت‌اند و از آن جهت که در تماس همیشگی با فرزند خویش هستند و اعمال و رفتار او را زیر نظر دارند و او نیز آن‌ها را الگوی خویش قرار می‌دهد؛ عامل محیطی برای تربیت به حساب می‌آیند (دانش و همکاران، ۱۳۹۳).

نوجوانی دوره مهمی از رشد است که در طول آن تغییرهای بسیار گسترده و سریعی رخ می‌دهد که می‌تواند منجر به بروز و تثبیت اختلال‌های روانی شود. روابط دلبستگی با مراقبان اولیه، نقش بسیار مهمی بر میزان آسیب‌پذیری نوجوانان در این دوره دارد. بر اساس نظریه دلبستگی، تجارب اولیه فرد در ارتباط با میزان پاسخگویی و دسترس‌پذیری مراقب اولیه در هنگام تهدید ادراک شده یا واقعی، بر ادراک فرد از دیگران، روابط بین‌فردی و توانایی تنظیم هیجان تأثیرگذار است و نحوه برخورد فرد را با تنش توضیح می‌دهد (ارجایی، کرمی نیا و احمدی طهور سلطانی، ۱۳۹۶). بین الگوی دلبستگی کودک و تعامل با والد، ارتباط نزدیکی وجود دارد؛ به‌گونه‌ای که شکست در ایجاد ارتباطی گرم، حساس و پاسخ‌دهنده در سال اول زندگی مشکلات رفتاری پایداری را در کودک ایجاد می‌کند. از این‌رو، رابطه والد-کودک محور آرامش و امنیت و تجربه رابطه مثبت و پاسخگو بودن مادر، مقدمه لازم برای اکتشاف‌گری و سازش بهنجار کودک است. تهدیدهای مدام در توازن این رابطه متقابل هدفمند منجر به شکل‌گیری مشخصه‌های کمتر سازش یافته کودک در رابطه والد-کودک می‌شود و در نهایت تأثیری منفی بر توانمندی کودک در برقراری رابطه با دنیای خارج می‌گذارد (هنرپروران، خاتونی، باقری، نامجو و هارونی زاده، ۱۳۹۶). این عوامل زمینه‌های اصلی رشد را در سنین نوجوانی تشکیل می‌دهند (ارجایی و همکاران، ۱۳۹۶).

کارکرد سبک دلبستگی، تنظیم ایمنی برای فرد است. زمانی که به واسطه موقعیت‌های برانگیزنده، یک هیجان منفی فعال می‌شود؛ کودک را تحریک می‌کند که منبع حمایت را از جانب والدین جستجو کند و در طول سال‌های نوجوانی، نوجوانان اغلب در مواقع نیاز به جستجوی افراد مراقبت‌کننده برمی‌آیند. با این حال به‌طور فزاینده‌ای از دوستان خود به‌عنوان منبع دلبستگی استفاده می‌کنند (براماریو، ۲۰۱۵؛ زیلبرشتاین، ۲۰۱۴). با وجود اینکه نوجوان تلاش می‌کند؛ از والدین

فاصله بگیرد و به استقلال دست یابد؛ با کشمکش‌های رشدی بسیار مهمی مانند افزایش روابط همسال‌ها و موقعیت‌های تنش‌زا رو به رو است که با سبک دلبستگی وی مرتبط است (ارجایی و همکاران، ۱۳۹۶). دلبستگی به همسالان پیوندی عاطفی است که میان همسالان شکل می‌گیرد و رابطه‌ای مثبت سرشار از اعتماد و اتکا را نشان می‌دهد که در آن افکار و هیجان‌های شخصی با منبع دلبستگی به اشتراک گذاشته می‌شود. علاوه بر این، دلبستگی به همسالان در بافت اجتماعی، حمایت هیجانی و منبعی از شایستگی اجتماعی را در بر می‌گیرد (یو و لی، ۲۰۱۸). نوجوانان فاقد الگوی درست ارتباط دلبستگی، اغلب عصبی، ستیزه‌جو و ضداجتماعی هستند و قادر به برقراری رابطه درست و محکمی با اطرافیان خود نیستند (سلگی، ۱۳۹۶).

چنین گمان می‌رود که رفتارهای جامعه‌پسند نظیر همدلی و دلبستگی ایمن هر دو محصول مراقبت حساس در دوران کودکی باشند. مراقبت همدلانه والدین پیش‌بینی‌کننده دلبستگی ایمن فرزندان است. دلبستگی و فرایندهای اجتماعی شدن در تعامل با یکدیگر جنبه‌هایی از رشد اخلاقی را پیش‌بینی می‌کنند. مطابق با نظر هافمن^۱ ۱۹۷۷ و ۲۰۰۱، همدلی و حساسیت والدین به آشفتگی فرزندان با رشد همدلی در مراحل چندگانه رشد همبسته است. بارسلومو و هوروویتز^۲ ۱۹۹۱ نیز الگوی دلبستگی را براساس ترکیبی از الگوهای درونی منفی و مثبت از خود و دیگران ارائه کردند (نقل از استرن و کسیدی، ۲۰۱۸). مطابق نظر بالبی ۱۹۷۳ و ۱۹۸۸ حس ایمنی دلبستگی به معنای اعتماد به صلاحیت و شایستگی و محبوبیت خود و مسئولیت‌پذیری و حمایت‌گری دیگران در صورت نیاز برای یک منبع تاب‌آوری در زمان نیاز است که منجر به سلامت روان، انطباق با موقعیت‌های تنش‌زا به شیوه‌هایی سازنده و سازگاری اجتماعی می‌شود. بر اساس این الگو افراد با سبک دلبستگی ایمن خودپنداره مثبتی از خود و دیگران به نمایش می‌گذارند؛ از عزت نفس بالاتری برخوردارند و به دیگران اعتماد دارند. روابط آن‌ها با همدلی، صمیمیت و احترام مشخص می‌شود (پاسانیسی، گرواسی، مادونیا، گازو و گریکو، ۲۰۱۵؛ فرالی و رویسمن، ۲۰۱۹؛ میکولینسر و شاور، ۲۰۱۹). درحالی‌که افراد با سبک دلبستگی اجتنابی دیدگاهی مثبت یا منفی در مورد خود دارند و افراد با سبک دلبستگی اضطرابی نیز دیدی کاملاً منفی به خود دارند (تاسکا، ۲۰۱۴) که این عوامل باعث می‌شود؛ افرادی که دارای سبک دلبستگی ناایمن هستند تمایل بیشتری به تجربه هیجان‌های اجتماعی منفی داشته باشند (هاشمی، درتاج، سعدی پور و اسدزاده، ۱۳۹۶).

در یک جمع‌بندی، می‌توان گفت که انسان درون اجتماع زندگی می‌کند و لاجرم رفتارهایی که از او سر می‌زند؛ بخشی از آن‌ها در ارتباط با تعاملات اجتماعی است و یا به نحوی از طرف عوامل

1. Hoffman
2. Bartholomew & Horowitz

اجتماعی تحت تأثیر قرار می‌گیرد. به طوری که رفتار یک فرد در تنهایی متفاوت از رفتاری خواهد بود که در مجمع از خود نشان می‌دهد. کودک در دوران رشد با برقراری تعاملات جدید با گروه‌های جدید همسالان رفتارهای جدید را می‌آموزد و موارد زیادی از آن‌ها را در رفتارهای اجتماعی خود منعکس می‌سازد و خودپنداره‌ای پیرامون نگرش‌ها و ارزیابی‌های مثبت و منفی از خود شکل می‌دهد. در سن نوجوانی گرایش فرد به گروه‌های اجتماعی بیشتر و بیشتر می‌شود؛ به طوری که این دوران با این ویژگی اساسی مشخص می‌شود که فرد علاقه شدیدی به برقراری روابط اجتماعی از خود نشان می‌دهد؛ به عضویت گروه‌های مختلف در می‌آید و در تعامل با این گروه‌ها است که رفتارهای اجتماعی جامعه‌پسند و سازنده را شکل می‌دهد. بر این اساس، به والدین پیشنهاد می‌شود در جهت ارتقای خودپنداره نوجوانان بر خود ارزشمندی آن‌ها تأکید داشته باشند؛ به فرزندان خود یاد بدهند که در عین حال که هیچکس به اندازه خودشان برای آن‌ها دلسوز نیست؛ به رفتارهای جامعه‌پسند ارزش والایی دارد؛ بپردازند. همچنین توجه جدی به نقش نظارت والدینی به منظور کاهش هم‌نشینی با همسالان منحرف نیز پیشنهاد می‌شود. به مدارس و مسئولین نیز پیشنهاد می‌شود؛ کلاس‌های آموزشی در جهت ارتقای خودپنداره نوجوانان و ترمیم روابط دلبستگی آن‌ها با والدین و همسالان‌شان را برای نوجوانان و والدین برگزار کنند. در نهایت به درمانگران پیشنهاد می‌شود که در جریان درمان با نوجوانان با رفتارهای ضداجتماعی و غیر جامعه‌پسند از درمان‌هایی که دلبستگی را هدف درمان قرار می‌دهند؛ بهره‌جویند و طبق توصیه درمان مراجع محور از پذیرش نا مشروط و همدلی جهت ارتقای خودپنداره مثبت نوجوانان استفاده کنند.

سپاسگزاری

از دانش‌آموزان استان همدان و همچنین از مسئولان آموزش و پرورش و مدیران مدارس متوسطه شهرستان همدان که با همکاری صمیمانه خود اجرای این پژوهش را میسر ساختند؛ قدردانی می‌شود. این مقاله برگرفته از رساله کارشناسی ارشد نویسنده اول است.

منابع

- ارجایی، زینب، کرمی‌نیا، رضا، و احمدی‌طهور سلطانی، محسن. (۱۳۹۶). مقایسه اثربخشی درمان گروهی بین‌فردی روان‌پویشی و هیجان‌محور بر سبک دلبستگی نوجوانان دختر. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*، ۱۱(۴): ۵۱۴-۴۹۵.
- خدابخش، محمدرضا. (۱۳۹۱). رابطه سبک‌های دلبستگی با همدلی در دانشجویان پرستاری. *نشریه مرکز تحقیقات مراقبت‌های پرستاری*، ۲۵(۲): ۴۹-۴۰.

نقش واسطه‌ای خودپنداره در رابطه بین دلبستگی به والدین و ...

دانش، عصمت، نیکومنش، نرسانگا، سلیمی نیا، نرگس،، سابقی، لایلا، و شمشیری، مینا. (۱۳۹۳). رابطه صفات شخصیتی مادران با کمال‌گرایی دختران نوجوان آن‌ها. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*، ۸(۴): ۶۳-۷۸

سلگی، زهرا. (۱۳۹۶). اثربخشی درمان پذیرش و تعهد بر دلبستگی ناایمن، ترس از صمیمیت و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در نوجوانان دارای سابقه خودکشی. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*، ۱۱(۴): ۵۳۵-۵۵۵

کمالی ایگلی، سمیه، و ابوالمعالی الحسینی، خدیجه. (۱۳۹۵). تبیین راهبردهای تنظیم شناختی هیجان بر اساس فرایندهای ارتباطی خانواده و کمال‌گرایی در نوجوانان دختر. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*، ۱۰(۳): ۲۹۱-۳۱۰

هاشمی، سعداله، درتاج، فربرز، سعدی‌پور، اسماعیل، و اسدزاده، حسن. (۱۳۹۶). الگوی ساختاری احساسات شرم و گناه براساس شیوه‌های فرزندپروری والدین: نقش واسطه‌ای سبک‌های دلبستگی. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*، ۱۱(۴): ۴۷۵-۴۹۳

هنرپروران، نازنین، خاتونی، زهرا، باقری، سارا، نامجو، فرهاد، و هارونی‌زاده، زهرا. (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش گروهی تحلیل ارتباط محاوره‌ای مادر-کودک بر ایمنی دلبستگی پسرهای ۶ تا ۱۰ سال دچار اختلال نافرمانی مقابله‌ای. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*، ۱۱(۴): ۵۵۷-۵۷۸

References

- Ahn, J.-A., & Lee, S. (2016). Peer attachment, perceived parenting style, self-concept, and school adjustments in adolescents with chronic illness. *Asian Nursing Research*, 10(4): 300-304.
- Al-Thani, T., & Semmar, Y. (2017). An exploratory study of teachers' perceptions of prosocial behaviors in preschool children. *International Journal of Educational Development*, 53(Supplement C): 145-150.
- Armsden, G. C., & Greenberg, M. T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 16(5): 427-454.
- Bédard, L., Déziel, J., & Lamarche, L. (2012). *Introduction à la psychologie sociale (Introduction to social psychology)* (4th edition). Pearson.
- Brumariu, L. E. (2015). Parent-child attachment and emotion regulation. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 148(3): 31-45.
- Charalampous, K., Demetriou, C., Tricha, L., Ioannou, M., Georgiou, S., Nikiforou, M., & Stavrinides, P. (2018). The effect of parental style on bullying and cyber bullying behaviors and the mediating role of peer attachment relationships: A longitudinal study. *Journal of Adolescence*, 64(1): 109-123.
- Chernyak, N., & Kushnir, T. (2018). The influence of understanding and having choice on children's prosocial behavior. *Current Opinion in Psychology*, 20(Supplement C): 107-110.

- Foulkes, L., Leung, J. T., Fuhrmann, D., Knoll, L. J., & Blakemore, S. J. (2018). Age differences in the prosocial influence effect. *Developmental science*, 21(4): 1-9.
- Fraley, R. C., & Roisman, G. I. (2019). The development of adult attachment styles: four lessons. *Current Opinion in Psychology*, 25(1): 26-30.
- Gorrese, A., & Ruggieri, R. (2013). Peer attachment and self-esteem: A meta-analytic review. *Personality and Individual Differences*, 55(5): 559-568.
- Guadagnoli, E., & Velicer, W. F. (1998). Relation to sample size to the stability of component patterns. *Psychological Bulletin*, 103(2): 265-275.
- Gullone, E. and Robinson, K. (2005). The inventory of parent and peer attachment-revised (IPPA-R) for children: A psychometric investigation. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 12(1): 67-79.
- Ju, S., & Lee, Y. (2018). Developmental trajectories and longitudinal mediation effects of self-esteem, peer attachment, child maltreatment and depression on early adolescents. *Child Abuse & Neglect*, 76(3): 353-363.
- Mallinckrodt, B., McNett, A. M. S., Celebi, E., Birks, K. M., Tsai, C.-L., & Williams, B. E. (2013). Cognitive Primes for Attachment Security can Increase Cultural Empathy, but also Interact Negatively with Attachment Anxiety. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 32(10): 1013-1039.
- Malti, T., & Dys, S. P. (2018). From being nice to being kind: development of prosocial behaviors. *Current Opinion in Psychology*, 20(Supplement C): 45-49.
- Marchand-Reilly, J. F. (2012). Attachment Anxiety, Conflict Behaviors, and Depressive Symptoms in Emerging Adults Romantic Relationships. *Journal of Adult Development*, 19(3): 170-176.
- Meyers, L. S., Gamst, G., & Guarino, A. J. (2006). *Applied multivariate research, design and interpretation*. London: Sage publication.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2019). Attachment orientations and emotion regulation. *Current Opinion in Psychology*, 25(1): 6-10.
- Nie, Y., Li, J., & Vazsonyi, A. T. (2016). Self-control mediates the associations between parental attachment and prosocial behavior among Chinese adolescents. *Personality and Individual Differences*, 96(Supplement C): 36-39.
- Pan, Y., Zhang, D., Liu, Y., Ran, G., & Teng, Z. (2016). The effects of attachment style and security priming on the perception of others pain. *Journal of Social and Personal Relationships*, 34(2): 184-208.
- Pardess, E., Mikulincer, M., Dekel, R., & Shaver, P. R. (2014). Dispositional attachment orientations, contextual variations in attachment security, and compassion fatigue among volunteers working with traumatized individuals. *Journal of personality*, 82(5): 355-366.
- Passanisi, A., Gervasi, A. M., Madonia, C., Guzzo, G., & Greco, D. (2015). Attachment, Self-Esteem and Shame in Emerging Adulthood. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 191(1): 342-346.
- Paulus, M. (2018). The multidimensional nature of early prosocial behavior: a motivational perspective. *Current Opinion in Psychology*, 20(Supplement C): 111-116.

- Penner, L. A. (2002). Dispositional and organizational influences on sustained volunteerism: an interactionist perspective. *Journal of Social Issues*, 58(3): 447-467.
- Penner, L. A., Fritzsche, B. A., Craiger, J. P., & Freifeld, T. R. (1995). *Measuring the prosocial personality*. In J. Butcher & C. D. Spielberger (Eds.), *Advances in personality assessment* (Vol. 10). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Sable, P. (2008). What is Adult Attachment? *Clinical Social Work Journal*, 36(1): 21-30.
- Sarawat, R. K. (1999). *Manual of self-concept questionnaire*. Agra: National Psychological Corporation.
- Shaver, P. R., Mikulincer, M., & Cassidy, J. (2018). Attachment, caregiving in couple relationships, and prosocial behavior in the wider world. *Current Opinion in Psychology*, 25(2): 16-20.
- Stern, J. A., & Cassidy, J. (2018). Empathy from infancy to adolescence: An attachment perspective on the development of individual differences. *Developmental Review*, 12(3): 1-22.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th Ed). Pearson.
- Tasca, G. A. (2014). Attachment and group psychotherapy: introduction to a special section. *Psychotherapy (Chicago, Ill.)*, 51(1): 53-56.
- Thomson, P., & Jaque, S. V. (2017). *Attachment, parenting, and childhood adversity creativity and the performing artist* (pp. 167-186). San Diego: Academic Press.
- Van den Bos, W., Crone, E. A., Meuwese, R., & Grooten, B. (2018). Social network cohesion in school classes promotes prosocial behavior. *PLoS ONE*, 13(4): 19-26.
- Yang, X., Zhu, L., Chen, Q., Song, P., & Wang, Z. (2016). Parent marital conflict and Internet addiction among Chinese college students: The mediating role of father-child, mother-child, and peer attachment. *Computers in Human Behavior*, 59(Supplement C): 221-229.
- Yu, Z., Hao, J., & Shi, B. (2018). Dispositional envy inhibits prosocial behavior in adolescents with high self-esteem. *Personality and Individual Differences*, 122(1): 127-133.
- Zilberstein, K. (2014). The use and limitations of attachment theory in child psychotherapy. *Psychotherapy (Chicago, Ill.)*, 51(1): 93-103.

***

پرسشنامه خود‌پنداره

۱	۲	۳	۴	۵	عبارت‌ها
هرگز	معمولاً نه	بعضی وقت‌ها	معمولاً	همیشه	۱. آیا دوستان از شما راهنمایی می‌خواهند؟
زشت	نارضایت‌بخش	رضایت‌بخش	زیبا	خیلی زیبا	۲. راجع به وضع ظاهر خود چه فکر می‌کنید؟
خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	قوی	خیلی قوی	۳. در انجام کارهای جسمانی خود را چگونه می‌بینید؟
همیشه ناشاد	گاهی ناشاد	معمولی	شاد	همیشه شاد	۴. خلق و خوی خود را چگونه می‌یابید؟
خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	۵. دروس مدرسه را تا چه حد دوست دارید؟

۶. آیا معتقد به آداب و رسوم مذهبی هستید؟
 خیلی زیاد
 همیشه
 زیاد
 بیشتر وقتها
 متوسط
 کم
 کم
 هرگز
۷. آیا در انتقاد از دیگران شرکت می‌کنید؟
 همیشه
 بیشتر وقتها
 معمولاً
 کم
 کم
 هرگز
۸. آیا در حضور دیگران اندیشه‌هایتان را به صراحت بیان می‌کنید؟
 همیشه
 بیشتر وقتها
 معمولاً
 کم
 کم
 هرگز
۹. چهره خود را چگونه می‌بینید؟
 خیلی زیبا
 همیشه
 زیبا
 بیشتر وقتها
 معمولی
 نه چندان زیبا
 زشت
 هرگز
۱۰. آیا خود را فرد شادی می‌بینید؟
 همیشه
 بیشتر وقتها
 معمولاً
 خیر
 هرگز
۱۱. آیا غیرعادی هم رفتار می‌کنید؟
 همیشه
 بیشتر وقتها
 بعضی وقتها
 به ندرت
 هرگز
۱۲. آیا فکر می‌کنید آدم با تجربه‌ای هستید؟
 خیلی زیاد
 همیشه
 زیاد
 متوسط
 کمی
 کم
 هرگز
۱۳. آیا به معلمان خود فکر می‌کنید؟
 خیلی زیاد
 همیشه
 زیاد
 متوسط
 آشفته
 بسیار آشفته
 هرگز
۱۴. آیا به نظر خودتان آدم خونسردی هستید؟
 همیشه
 بیشتر وقتها
 معمولاً
 بعضی وقتها
 هرگز
۱۵. آیا در انجام تکالیف خود منظم هستید؟
 همیشه
 بیشتر وقتها
 معمولاً
 بیشتر وقتها
 همیشه
۱۶. آیا به دیگران بی‌احترامی می‌کنید؟
 هرگز
 به ندرت
 معمولاً
 بیشتر وقتها
 همیشه
۱۷. آیا در درک آنچه معلم در کلاس می‌گوید، مشکلی دارید؟
 هرگز
 به ندرت
 معمولاً
 بیشتر وقتها
 همیشه
۱۸. آیا فکر می‌کنید اگر فرصتی به دست آورید، می‌توانید چیزی نو کشف کنید؟
 قطعاً
 به احتمال زیاد
 احتمالاً
 شک دارم
 ابداً
۱۹. آیا اگر کسی در کار شما اشکالی پیدا کند، عصبانی می‌شوید؟
 هرگز
 معمولاً نه
 بعضی وقتها
 معمولاً
 همیشه
۲۰. شخصیت خود را چگونه می‌بینید؟
 خیلی جذاب
 جذاب
 معمولی
 بی‌جاذبه
 خیلی بی‌جاذبه
۲۱. معاشرت با دیگران را چگونه می‌بایید؟
 همیشه خوب
 بیشتر وقتها خوب
 معمولاً خوب
 بعضی وقتها خوب نیست
 ناخوشایند
۲۲. تا چه حد از وزن‌تان راضی هستید؟
 کاملاً راضی
 راضی
 معمولاً راضی
 نه چندان راضی
 راضی
۲۳. آیا در مواجهه با مشکلات جزئی ناراحت می‌شوید؟
 هرگز
 بیشتر وقتها نه
 عموماً بله
 بعضی وقتها
 همیشه
۲۴. آیا ذاتاً ترسو هستید؟
 ابداً
 نه زیاد
 معمولاً
 بیشتر وقتها
 خیلی زیاد
۲۵. تا چه حد از وضعیت مطالعات‌تان در کلاس راضی هستید؟
 کاملاً راضی
 راضی
 متوسط
 ناراضی
 کاملاً ناراضی
۲۶. با امتحانات مدرسه چطورید؟
 خیلی خوبم
 خوبم
 معمولاً خوبم
 بندرت خوبم
 هرگز خوب نیستم
۲۷. صدای شما چطور است؟
 خیلی خوب
 خوب
 معمولی
 بد
 خیلی بد
۲۸. آیا ضمن خواندن داستان یا دیدن یک فیلم برای دانستن پایان آن کنجکاوی دارید؟
 همیشه
 معمولاً
 به‌طور عادی
 ابداً
۲۹. سلامتتان چطور است؟
 خیلی خوب
 خوب
 معمولاً
 ضعیف
 خیلی ضعیف
۳۰. وضع حضورتان در کلاس چگونه است؟
 همیشه
 حاضریم
 معمولاً
 عموماً غایبیم
 اغلب وقتها غایبیم
۳۱. تا چه حد از قد خود راضی هستید؟
 کاملاً راضی
 راضی
 معمولی
 کمی ناراضی
 کاملاً ناراضی
۳۲. آیا سعی می‌کنید تا جزء نفرات اول در امتحان کلاسی باشید؟
 همیشه
 معمولاً
 عموماً
 اغلب نه
 هرگز
۳۳. آیا قبل از انجام کار به معایب و محاسن و محاسن آن توجه می‌کنید؟
 همیشه
 معمولاً
 عموماً
 معمولاً نه
 هرگز
۳۴. جایگاه شما در بیان واقعیت کجاست؟
 همیشه راست
 می‌گویم
 معمولاً
 عموماً
 در بیان واقعیت شک دارم
 همیشه دروغ می‌گویم
۳۵. از نظر اطاعت از مقررات مربوط به اماکن عمومی (جاده، پارک، ایستگاه راه‌آهن) خود را چگونه ارزیابی می‌کنید؟
 همیشه مطیع
 معمولاً مطیع
 معمولی
 کار خودم را می‌کنم
 هرگز اطاعت نمی‌کنم
۳۶. آیا از هم‌کلاسی‌های خود باهوش‌تر هستید؟
 حتماً
 تقریباً
 معمولی
 تقریباً نه
 ابداً
۳۷. آیا در تنظیم امور مربوط به گردش علمی هم‌کلاسی‌ها شرکت می‌کنید؟
 همیشه
 معمولاً
 گاهی
 معمولاً نه
 هرگز
۳۸. آیا مسائل و مشکلات تحصیلی خودتان را خودتان حل می‌کنید؟
 همیشه
 معمولاً
 گاهی
 معمولاً نه
 هرگز
۳۹. موقع عکس گرفتن یا تماشای آن چقدر به جنبه هنری توجه دارید؟
 خیلی زیاد
 زیاد
 متوسط
 تا حدودی
 ابداً

نقش واسطه‌ای خودپنداره در رابطه بین دلبستگی به والدین و ...

۴۰. اگر موقع انجام کار مهمی دوستی شما را برای گردش دعوت کند، چه می‌کنید؟
 فوراً قبول می‌کنم - کمی فکر می‌کنم - سکوت می‌کنم - با اندکی فکر رد می‌کنم - فوراً رد می‌کنم
۴۱. ضمن امتحان متوجه می‌شوید قادر به پاسخ بعضی سوالات نیستید و کتاب همان درس نزدیک شما است، آیا از کتاب کمک می‌گیرید؟
 ابداً چنین کاری نمی‌کنم - جرات آن را ندارم - معمولاً اینکار را نمی‌کنم - اگر فرصت پیدا کنم اینکار را می‌کنم - آب خواهم
۴۲. اگر درخانه یکی از طبقات پایین اجتماعی فرصت نوشیدن آب داشته باشید، چه خواهید کرد؟
 آب خواهم خورد - با کمی ملاحظه آب خواهم خورد - مراقب نظافت خواهم بود - خورد ولی به کسی نخواهم گفت
۴۳. آیا در ارتباط با جنس مخالف تردید می‌کنید؟
 ابداً تردید نمی‌کنم - گاهی تردید می‌کنم - عموماً تردید نمی‌کنم - معمولاً تردید می‌کنم - همیشه تردید می‌کنم
۴۴. پس از مدت‌ها که در صف اتوبوس ایستاده‌اید، اتوبوس می‌آید، راننده فقط تعداد را سوار می‌کند و به شما که می‌رسد، دیگر ظرفیت تکمیل می‌شود. در این موقع چه می‌کنید؟
 منتظر اتوبوس بعدی می‌مانم - از راننده خواهش می‌کنم - سوارم می‌کنم - دوم و می‌شوم - کوشم سوار شوم
۴۵. اگر به یکی از خصوصیات غیر اخلاقی دوستی پی ببرید، چه می‌کنید؟
 دوستی‌ام را کاملاً با او قطع می‌کنم - دوستی‌ام را با او محدودتر می‌کنم - دوستی‌ام را با او ادامه می‌دهم - اما سعی می‌کنم او را راهنمایی کنم
۴۶. شما قرار است چهار کار انجام دهید:
 الف- برای بردن برادرتان به دکتر وقت بگیرید.
 ب- برای گردش فردا آماده شوید.
 ج- یک داستان بخوانید.
 د- به دیدن دوستی بروید که قرار است به سفر برود، در درجه اول چه خواهید کرد؟
۴۷. الف- برای بردن برادرتان به دکتر وقت بگیرید.
 ۴۸. ب- برای گردش فردا آماده شوید.
 ۴۹. ج- یک داستان بخوانید.
 ۵۰. د- به دیدن دوستی بروید که قرار است به سفر برود، در درجه اول چه خواهید کرد؟
۵۱. دوستان هزار تومان به شما می‌دهد؛ وقتی می‌شمارید می‌بینید هزار و صدتومان است. در این جا چه می‌کنید؟
 فوراً صد تومان را برم گردانید - فوراً به دوستان اطلاع می‌دهم - بازگرداندن پول هزار و صد تومان خواهید پرداخت - اگر دوستان متوجه نشود ۱۰۰ تومان را برمی‌دارید - به نفع خود برمی‌دارید
۵۲. آیا دوست دارید کار را با توجه به میل دیگران انجام دهید؟
 همیشه با توجه به میل دیگران کار را انجام می‌دهم - معمولاً با توجه به میل دیگران کار را انجام می‌دهم - گاهی با توجه به میل دیگران کار را انجام می‌دهم - گاهی وقت‌ها به میل دیگران توجه نمی‌کنم

***

پرسشنامه دلبستگی به والدین و همسالان

عبارت‌ها	همیشه درست	اغلب درست	گاهی درست	اغلب نادرست	همیشه نادرست
۱. مادر من و پدر من ...	۱	۲	۳	۴	۵
۲. مادرم (پدرم) به احساسات من احترام می‌گذارد.	۱	۲	۳	۴	۵
۳. احساس می‌کنم مادرم (پدرم) در وظیفه مادری کردن برای من به خوبی عمل کرده است.	۱	۲	۳	۴	۵
۴. آرزو می‌کردم مادر (پدر) دیگری (متفاوتی) داشتم.	۱	۲	۳	۴	۵
۵. مادرم (پدرم) مرا همان‌گونه که هستم می‌پذیرد.	۱	۲	۳	۴	۵
۶. دوست دارم نظر مادرم (پدرم) را در مورد مسائلی که برایم اهمیت دارند بدانم.	۱	۲	۳	۴	۵

۷. دلیل نمی‌بینم که احساساتم را در حضور مادرم (پدرم) نشان دهم.
۸. هنگامی که در مورد مسئله‌ای عصبانی هستم مادرم (پدرم) تشخیص می‌دهد.
۹. بازگو کردن مشکلاتم برای مادر (پدر) احساس شرم آور یا احمقانه‌ای به من می‌دهد.
۱۰. مادرم (پدرم) انتظار بیش از اندازه‌ای از من دارد.
۱۱. هنگامی که مادرم (پدرم) حضور دارد زود عصبانی می‌شوم.
۱۲. بسیار بیشتر از آن‌چه مادرم (پدرم) بدانند عصبانی می‌شوم.
۱۳. وقتی که در مورد مسئله‌ای بحث می‌کنم مادرم (پدرم) به نقطه نظرات من اهمیت نمی‌دهد.
۱۴. مادرم (پدرم) به قضاوت یا نظر من اعتقاد دارد.
۱۵. مادرم (پدرم) به نوبه خود مشکلاتی دارد، پس من دیگر با مشکلات خود برای او نگرانی ایجاد نمی‌کنم.
۱۶. مادرم (پدرم) به من کمک می‌کند تا خود را بهتر بشناسم.
۱۷. در مورد مشکلات و گرفتاری‌هایم با مادرم (پدرم) صحبت می‌کنم.
۱۸. از دست مادرم (پدرم) عصبانی هستم.
۱۹. مادرم (پدرم) توجه زیاد به من نمی‌کند.
۲۰. مادرم (پدرم) به من کمک می‌کند تا درباره مشکلاتم صحبت کنم.
۲۱. مادرم (پدرم) مرا درک می‌کند.
۲۲. وقتی در مورد مسئله‌ای عصبانی هستم مادرم (پدرم) سعی می‌کند با من همدردی کند.
۲۳. به مادرم (پدرم) اعتقاد دارم.
۲۴. مادرم (پدرم) درک نمی‌کند این روزها بر من چه می‌گذرد.
۲۵. هنگامی که باری بر شانه دارم می‌توانم روی مادرم (پدرم) حساب کنم.
۲۶. اگر مادرم (پدرم) احساس کند که مسئله‌ای مرا نگران می‌کند از من درباره آن سوال می‌کند.
۲۷. دوستان من ...
۲۸. دوست دارم نظر دوستانم را درباره مسائلی که برابم اهمیت دارند بدانم.
۲۹. هنگامی که در مورد مسئله‌ای عصبانی هستم دوستانم تشخیص می‌دهند.
۳۰. وقتی که در مورد مسئله‌ای بحث می‌کنم دوستانم به نقطه نظرات من اهمیت می‌دهند.
۳۱. بازگو کردن مشکلاتم برای دوستانم، احساس شرم‌آور یا احمقانه به من می‌دهد.
۳۲. آرزو می‌کردم دوستان دیگری (متفاوتی) داشتم.
۳۳. دوستانم مرا درک می‌کنند.
۳۴. دوستانم به من کمک می‌کنند تا درباره مشکلاتم صحبت کنم.
۳۵. دوستانم مرا همان‌گونه که هستم می‌پذیرند.
۳۶. احساس می‌کنم که نیاز دارم بیشتر با دوستانم در ارتباط باشم.
۳۷. دوستانم درک نمی‌کنند این روزها بر من چه می‌گذرد.
۳۸. هنگامی که با دوستانم هستم خود را تنها یا جدا احساس می‌کنم.
۳۹. دوستانم به آن‌چه که برای گفتن دارم گوش می‌کنند.
۴۰. صحبت کردن با دوستانم نسبتاً راحت است.
۴۱. احساس می‌کنم که دوستانم، دوستان خوبی هستند.
۴۲. وقتی در مورد مسئله‌ای عصبانی هستم دوستانم سعی می‌کنند با من همدردی کند.
۴۳. دوستانم به من کمک می‌کنند تا خود را بهتر درک کنم.
۴۴. دوستانم به حال من اهمیت می‌دهند.
۴۵. نسبت به دوستانم احساس عصبانیت می‌کنم.
۴۶. هنگامی که باری بر شانه دارم می‌توانم روی دوستانم حساب کنم.
۴۷. به دوستانم اعتماد می‌کنم.
۴۸. دوستانم به احساسات من احترام می‌گذارند.
۴۹. بسیار بیشتر از آن‌چه دوستانم بدانند عصبانی می‌شوم.
۵۰. به‌نظر می‌آید دوستانم بدون دلیل از دست من ناراحت (عصبانی) هستند.
۵۱. می‌توانم در مورد مشکلات و گرفتاری‌هایم با دوستانم صحبت کنم.
۵۲. اگر دوستانم احساس کنند که مسئله‌ای مرا نگران می‌کند از من درباره آن سوال می‌کنند.

***

مجموعه شخصیت جامعه پسند

کاملاً موافقم	مواظقم	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً مخالفم	عبارت‌ها
۵	۴	۳	۲	۱	۱. وقتی افراد رفتار خوبی با من نکنند من هم در برخورد خوب با آن‌ها احساس مسئولیت نمی‌کنم.
۵	۴	۳	۲	۱	۲. از ریختن آشغال در یک پارک کثیف نسبت به یک پارک تمیز، احساس بد کمتری دارم.
۵	۴	۳	۲	۱	۳. مهم نیست که دیگران با ما چه کرده‌اند، هیچ بهانه‌ای برای سوءاستفاد و بهره‌برداری از آن‌ها وجود ندارد.
۵	۴	۳	۲	۱	۴. چون در مدارس فشار زیادی برای نمره خوب وجود دارد، به نظر من فردی که گه‌گاهی تقلب می‌کند، زیاد مقصر نیست.
۵	۴	۳	۲	۱	۵. هنگام بیماری و یا احساس بدبختی، لازم نیست که نگران برخورد خودمان با دیگران باشیم.
۵	۴	۳	۲	۱	۶. اگر دستگاه یا وسیله‌ای از قبل صدمه دیده باشد، خیلی از خراب کردن آن نگران نمی‌شوم.
۵	۴	۳	۲	۱	۷. به نظر من هنگام انجام دادن یک کار، در نظر گرفتن نفع همه امکان‌پذیر نیست.
۵	۴	۳	۲	۱	۸. گاهی برایم سخت است که خودم را جای دیگری بگذارم و از دید او به مسائل نگاه کنم.
۵	۴	۳	۲	۱	۹. وقتی که می‌بینم فردی مورد سوءاستفاد قرار گرفته، احساس می‌کنم که باید از آن فرد محافظت یا حمایت کنم.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۰. سعی می‌کنم خودم را جای دوستانم بگذارم، تا بتوانم احساسات آن‌ها را بهتر درک کنم.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۱. بدبختی سایر افراد معمولاً خیلی مرا ناراحت نمی‌کند.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۲. اگر حق با من باشد، خیلی وقتم را صرف گوش دادن به حرف‌های دیگران نمی‌کنم.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۳. وقتی که حس کنم با فردی ناعادلانه برخورد شده است، خیلی احساس ترحم‌آمیزی نسبت به او ندارم.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۴. معمولاً وقتی یک مشکل اضطراری پیش می‌آید، بسیار مؤثر عمل می‌کنم.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۵. اتفاقات محیط زندگی‌ام، خیلی مرا تحت تأثیر قرار می‌دهند.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۶. معتقدم که هر رویدادی دو جنبه دارد و سعی می‌کنم هر دو بعد را در نظر بگیرم.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۷. وقتی اتفاق بدی روی می‌دهد، کنترل خودم را دست می‌دهم.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۸. وقتی از دست کسی رنجیده خاطر می‌شوم، معمولاً سعی می‌کنم برای مدتی خودم را جای او قرار دهم.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۹. وقتی می‌بینم شخصی به شدت نیاز به کمک دارد، نمی‌توانم به سادگی از کنارش بگذرم.
۵	۴	۳	۲	۱	۲۰. تصمیم‌های من معمولاً تحت تأثیر نگرانی من در مورد دیگران قرار می‌گیرد.
۵	۴	۳	۲	۱	۲۱. معمولاً سعی می‌کنم منصفانه تصمیم بگیرم و بر مبنای همان تصمیم عمل می‌کنم.
۵	۴	۳	۲	۱	۲۲. راه حل‌هایی را انتخاب می‌کنم که به نفع بیشتر افراد باشد و نیازهای بیشتر افراد را برآورده کند.
۵	۴	۳	۲	۱	۲۳. هنگام تصمیم‌گیری راه حل‌هایی را انتخاب می‌کنم که بیشترین کمک را به دیگران برساند.
۵	۴	۳	۲	۱	۲۴. راه حل‌هایی را انتخاب می‌کنم که حق بیشتر افراد با اجرای این راه حل‌ها در نظر گرفته شود.
۵	۴	۳	۲	۱	۲۵. اگر یک غریبه نیاز به کمک داشته باشد، به او کمک می‌کنم که وسایلش را حمل کند.
۵	۴	۳	۲	۱	۲۶. اگر کسی عجله داشته باشد به او اجاز می‌دهم که در صف جلوتر از من کارش را انجام دهد.
۵	۴	۳	۲	۱	۲۷. به همسایه‌هایی که حتی خیلی خوب هم آن‌ها را نمی‌شناسم، وسایلم (مثل ابزار، ظروف و ...) را قرض داده‌ام.
۵	۴	۳	۲	۱	۲۸. قبل از این که از من درخواست شود، داوطلبانه از حیوانات خانگی یا بچه‌های همسایه بدون دریافت پول مراقبت کرده‌ام.
۵	۴	۳	۲	۱	۲۹. برای کمک به افراد معلول یا سالمند غریبه برای عبور از خیابان پیش‌قدم شده‌ام.
۵	۴	۳	۲	۱	۳۰. به یک معلول یا سالمند غریبه پیشنهاد داده‌ام که با کمک من از خیابان رد شود.

***